

SZERKESZTŐI IRUDA

Belmagyar-utca 27-dik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ „ELLENZÉK” ELŐFIZETÉSI DÍJA:

Egész évre 16 frt. vagy 32 korona. Negyed évre 4 frt. vagy 8 korona. Félévre 8 frt. „ 16 korona. 1 hóra 1 frt 50 kr. vagy 3 korona.

Egyes szám ára 5 kr. vagy 10 fillér.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.

Kéziratok nem adnak vissza.

ELLENZÉK

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

KIADÓ-HIVATAL:

Kolozsvárt, Belközép-utca 38. szám.

HIRDETÉSI DÍJAK:

Egy centimetryi tér ára 4 kr. Gyárosok, kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek. Reklam sora: 1 frt. Bélyegilleték minden hirdetés után 30 kr.

Nyilttéri cikkek:

garmand sora után 20 kr. fizetendő.

A zárt ülés.

Szombaton részletesen megemlékeztünk távirati rovatunkban arról a támadásról, melyet Gajári Ödön intézett Polonyi Géza országgyűlési képviselő ellen ennek, egy a Házban elmondott beszéde miatt. Igen különösnek és a kormányparti elhatárolásosodás ferde kinövésének tartanók még akkor is ezt az insulust, ha azt képviselő tette volna képviselővel szemben. A dolog azonban úgy áll, hogy olyan egyén követte el az insulust, a ki nem is tagja a háznak, de becseztetett kedvezőre a Tisza-klikknek, a melynek létezését most már hiába is tagadnák.

Az a tény, a melyet Gajári ur megengedett magának, valóban sötét színben tünteti fel a mi politikai életünket. A parlament vitákból eredő heveseségek többé nem oszlanak el a t. Házban, de a kormánypart oszlopainak sives jóindulatából már kezdődnek átmeneti és a közéletbe és a politikai férfiak magánérdekeibe. Szomorú tény és politikai életünknek szomorú elfajulása ez, a melyet ózintén kárthatunk és felelőssé tesszük érte azt a pártot, a mely kezeiben tartja a hatalmat, de elég ónzó ahhoz, hogy e katalommal visszaéljen minden téren.

A zártülés részleteiről a következőkben tudósítunk:

Budapest, márcz. 19.

A képviselőház nyílt ülésének befejezése 10 képviselő kérésére, az elnök zárt ülés tartását rendelte el.

Tanácskozás tárgyává tették azt a sormot, a melyet Polonyi Géza ellen Gajári elküvetett.

A zárt ülésen a képviselők az ügyet minden szenvedélyesség nélkül akarták tárgyalni, de még is egy kis vihar tört ki. Midőn Br. Atzél Béla a terembe lépett, egyszerre hatalmas éljenzés zúgott fel az ellenzéki padokon. Ugyanezért azt kiáltották többen, hogy:

— Abczug Darányi Loyala.

Polonyi Géza beszédének elején lépett a terembe Tisza Kálmán. Belépését az ellenzék sajnálással fogadta. Gr. Károlyi Gábor felkiáltott:

— No ez ide is eljön!

Az első szónok Eötvös Károly volt. Több képviselő társammal együtt zárt ülés tartását kértük — ugymond — a következő okból: Egyik képviselőtársunk és tisztelt barátunk, Polonyi Géza, midőn tegnap a képviselőház tanácskozásának befejezése után kiment a házból és a képviselőház folyosóján keresztül ment, észrevette, hogy több képviselő áll egy csoportban és a képviselő urak között egy napilapnak szerkesztője, Gajári Ödön. Ezek az urak beszélgettek egymás között és a mikor mellettk elment Polonyi Géza, Gajári Ödön lapszerkesztő oly nyilatkozatot tett, mely rá nézve sértő. Ezt megelőzőleg báró Andrássy Gábor hallotta, midőn Gajári Ödön a következő szavakat mondotta:

— „Nincs más hátra, mint hogy Polonyit személyesen támadni kell, hogy így — a szavakat báró Andrássy Gábor nem vette ki tisztán — lehetetlennek vagy ártalmatlannak tétessék.”

Midőn Gajári Ödön lapszerkesztőnek ez a kijelentése Polonyi Géza képviselőnek azon nyilatkozatára vonatkozik, mely a képviselőházban tett, ennélfogva a képviselő szóhasználatát érinti, sőt alkalmas arra, hogy a képviselő immunitását megsértse, ennélfogva szükségesnek tartottam, hogy a tárgyalás zárt ülés tartással, annál inkább, mert oly férfiú részéről történt az a nyilatkozat, a ki habár a politikai körökben jogosultan otthonos, de a képviselőháznak nem tagja.

Megjegyzem még a szónok, ámbár neki, sem barátainak eszébejött sincs, hogy a képviselőház tanácskozásának nyilvánosságát a egyáltalában a nyilvánosság közegét akarnák korlátozni nemes feladatuk teljesítésében, mégis mulhatatlanul szükségesnek tartják, hogy a képviselőházban a képviselőnek szabad véleménynyilvánítására a képviselőházon kívül álló férfiaknak semminemű beavatkozása ne lehessen. (Élénk tetszés és bal- és szélsőbaloldalon.) Hasonló esetek kiértelmezést felkéri a képviselőház elnökét, találgat módot arra nézve, hogy képviselőnek mentelmi jogát hivatásának gyakorlásában senki meg ne sértesse. (Helyeslés és bal- és szélsőbaloldalon.)

Polonyi Géza mélyen sajnálja, hogy személyével kapcsolatban oly ügyvel kell foglalkozni képviselőtársainak, mely az ő barátainak véleménye szerint nem is az ő, hanem magának a képviselőháznak személyes ügye. Neki, úgy érzi, egy kötelessége van s az abból áll, hogy röviden, a hűségnek meg-

felelőleg, előadja a történeteket. Ha ezt megcselekedte, az ügynek elbírálását rábízza képviselőtársainak ismert igazságszeretetére stávozik a teremből.

A tényállást a következőképpen adja elő: Tegnap beszédének tartalma, csejja az volt, hogy a fellobbant vallási izgalmat némileg lecsillapítsa. Beszédében tudtával s mások nézete szerint is, senkit becstelésében nem érintett, senkit meg nem sértett. Nyugodt objektivitással parkodott kötelességét teljesíteni. S midőn a képviselőház folyosóján sebes léptekkel végig haladt, egy csoportban álló képviselőkkel találkozott, a kik között Gajári Ödön lapszerkesztő is volt s akik rá azt az impressziót tették, hogy reá várokoznak.

Tisza István: Nem áll! (Nagy zaj!)

Polonyi Géza kijelenti, hogy csak saját impresszióját mondja el úgy, a mint az emlékezetében meg van. A mint a folyosón sebes léptekkel kifelé ment — folytatja — láttam, hogy Gajári Ödön ebből a csoportból kívül a feléje fordulva azt mondja, kezével hadonázva: „Már megint hazudott a gazember!” Ezeket a szavakat hallotta. (Általános mozdás s zaj.) A helyzet tisztán állt előtte.

Gr. Andrássy Tivadar: Gajári meg sem nézte. (Nagy zaj.)

Polonyi Géza: Abban a pillanatban, mikor a meggyalázó szavakat hallotta, azt hitte, hogy családja s önmaga iránt való kötelessége az, hogy ne vegye észre s magára ne vonatkoztassa, miután a név megemlézése nélkül mondotta az illető a meggyalázó kifejezést. Ezzel az eltökéltséggel távozott a képviselőházból. Az utczára érve rögtön elmondotta egy kormányparti képviselőtársának a történeteket, a ki csak azért nem nevez meg, mert arra tőle felhatalmazást nem kért. Az illető kormányparti képviselő, kinek az esetet elmondotta, oda nyilatkozott, hogy helyesen cselekedett, mikor a dologt nem vette tudomásul. Ezek után a történeteket közölte pártjának elnökével s elvtársaival azért, hogy valami hibás lépést el ne kövessen. Különbösen el volt tökélyre arra, hogy a mennyiben külső impulzus nem kényszeríti rá, ezt a dologt a képviselőházban szóba nem fogja hozni.

Ma azonban — így folytatja — a képviselőházba megjelenve, báró Andrássy Gábor előttem s több barátom előtt elmondotta, hogy a vádem történet eset előtt véletlenül az öltözékben volt s ott Gajári Ödön a következő szavakat hallottam: Polonyit személyesen kell meg támadnunk stb. E kijelentést nem lehet más ügyvel kapcsolatba hozni, mint a tegnap mondott beszédemmel. Gajári Ödönnek az a kifejezése, hogy megint hazudott, mert az ögrege, megint ezt és azt mondotta, világos czélzás becsüdelme. Azt hiszem, nem titok, ki értett az illető az „ögrege” elnevezés alatt, senkit más, mint Tisza Kálmánt.

Mielőtt beszédét befejezi, kötelességének tartja felemlíteni, aminek tudomására jutott, hogy bizonyos lapokban czélzatosságot tulajdonítottak felszólalásának s ezért felkereste a képviselőház elnökét, kinek a következőket mondotta: Tudommal beszédemben sem Tisza Kálmánt, sem családját hoz tartozt meg nem sértettem s ha a képviselőház elnöke azt találja, hogy beszédemben ily sértés foglaltatik: kötelességemnek tartanám „nyílt ülésben a sértő kifejezést rektifikálni.” (Helyeslés.) A képviselőház elnökétől azt a választ nyertem, hogy beszédemben sértés senki iránt nem volt, ennélfogva rektifikálásra nincs szükség. Ezeket tartottam szükségesnek kinyilatkoztatni, s most már egészen képviselőtársaimra bízom az ügynek elbírálását, de kijelentem egész ünnepélyesen, hogy a mint eddig, úgy ezután sem engedem magamat képviselői kötelességem teljesítésétől visszaretenteni. (Élénk helyeslés és bal- és szélsőbaloldalon.)

Polonyi Géza az ellenzék éljenzése közben a teremből távozik.

Báró Andrássy Gábor: Midőn az előtte szóló két képviselő részéről reá hivatkozás történt, kötelességemnek tartja, hogy mint filtanus, a tényállást röviden előadja. A mint tegnap az előcsarnokba ment, hogy felöltöztet felvegye, több képviselői csoportjában állott, azt mondotta:

— Polonyit személyesen kell meg támadni, más mód nincs, a többire biztosan nem emlékszik, már tudnillik annyira, hogy meg merne rá esküdni, de úgy rémlik előtte, azt mondta, hogy lehetetlennek tegették. (Nagy zaj.) Szerinte az ily egyént birjon bármily konnexionokkal is, a képviselőház összes helyiségeiből ki kell zárni. (Élénk tetszés és bal- és szélsőbaloldalon.)

Miklós Ödön. Hallotta mikor szóba hozták, vajjon Polonyi Géza képviselő beszédében foglaltak-e oly támadások Tisza Kálmán és családja ellen melyekért Tisza István jogosítva volna elégtételt kérni. (Több hang balföldi: Ez később volt!) Ekkor Gajári Ödön lapszerkesztő azt mondotta, ha Polonyi Géza itt a házban sértetteit fog, nem marad más hátra mint hogy Tisza István személyesen vonja felelősségre. Ez volt az egész. Kijelenti, hogy Gajári Ödön háttal állott, mikor Polonyi Géza mellette elment s abban a pillanatban, mikor Polonyi arra ment

Gajári azt mondotta: „Az a gazember ma immet tudva hazudott, mert azt állította Tisza Kálmánról, hogy azért nem jön a házba, mert Wekerle Sándor miniszterelnök cserben hagyta.” Ismétli, mikor Gajári ezeket mondotta, háttal állt az arra menő Polonyi Géza képviselőnek s midőn Gajarit figyelmeztették, hogy Polonyi most ment erre, azt felelte: nem bánom, semmi közöm hozzá! Tehát Polonyi Géza képviselőnek az az állítása, hogy ő reá vártak s inzultálai akarták, nem felel meg a valóságnak.

Horváth Gyula: Azt hiszi, hogy azok a képviselő urak, akik zárt ülés kérek nem azért kérték azt, mert az ügy, amiről szó van, oly depimálós, kényelmetlen ügy, amely nyílt ülésben nem igen lett volna tanácsos szóba hozni. Szerinte ezt az ügyet zárt ülésben azért kellene elintézni, mert nem szolgálja a képviselőház tekintélyének emelésére, ha nyílt ülésben hozatnék szóba, Magyarország, ugymond, senkit ijesztéssel nem lehet megfélemlíteni, legkevésbé a képviselőket. Ebbeli meggyőződésének akkor is kifejezést adott, mikor még a kormánypartnak volt tagja. Felemlíti, hogy legveszedelmesebb dolognak tartja azt, ha politikai kérdésekből a képviselők személyes affért csinálnak. Emlékszik rá, hogy még kormányparti korában mondotta éppen Tisza István és Gajári Ödön jelenlétében, a mit most is ismételné, hogy ha őt provokálják, ki áll. De ha észre venné, hogy azért, mert politikai állást foglal valamely dologban, pisztolyt, vagy karddal szembe akarnák állítani; úgy nincs az az inzultus, mely őt arra kényszerítené, hogy párbajt elfogadjon. Különkezőleg, megvárja az alkalmat, ha mindjárt három-négy nap múlva, hogy az illető, aki őt így inzultálta, mint egy veszett ebet, lelődjön. (Élénk helyeslés és bal- és szélsőbaloldalon, Nagy zaj.) Ez volna a tekintetben mindig nézete.

Gróf Andrássy Tivadar: Kijelenti, hogy ő is a kérdéses csoportban állott, de a mit Gajári Ödön privátum mondott, abban szerinte nem volt sértés, (Felkiáltások: Hát mi volt? Nagy zaj.) mert nem tudta, hogy Polonyi Géza képviselő ur hallani fogja. (Derűltetés. Zaj.) A ház intézkedését feleslegesnek tartja.

Ulay Lajos: Maga is elhiszi a mondatokat, hogy nem terroristán álltak össze az illetők, hogy Polonyi Géza meg támadták és inzultálták. De kétségtelen, hogy Gajári Ödön oly súlyos váddal illette Polonyi Géza képviselőtársát, a melyet az el nem térhet. Végre is az nem járja, hogy egy-két ember, a ki mindennap órákon át viv s lövöldöz ki személyen magának egy két embert, hogy azt megsértse akármi uton csak azért, hogy tönkre tegye.

Tisza István szerint a kik között az a diskurzus folyt, egy sem volt olyan, aki a Polonyi Géza képviselő által mondott szavakat hallotta volna. Nekik mások a pillanati izgalom alatt mondották, hogy személyes támadás intéztetett ellénk. S akkor azt mondták, hogy ha személyi sérelmet követtetek el, azt csak személyes uton lehet megtorolni: Ez volt, a miről beszéltek. A gyorsiról jegyzetek betekintése után meggyőződtek, hogy személyes támadásról szó sincs, s így miután tévedés forogott fenn, az egész ügy tárgyalanná vált. (Felkiáltások: Hát a meggyalázó kifejezés is tárgyalanná vált?) Gajári Ödön, úgy mint talán mások is, erős kifejezéseket használhatott, de miután ezek a kifejezések magán beszélgetésben történtek — személyes sértés erejével nem bírnak.

Horváth Gyula: Midőn zárt ülésben indítványt tenni s határozatot hozni nem lehet, kijelenti, hogy a maga részéről az ügyet a legközelebbi ülés napirendje előtt szóba hozza s a képviselőháznak határozatát fogja provokálni.

Tibád Antal: Az előadottak rá azt a benyomást tették, hogy oly inzultus nem követett el senki, a mi a képviselőt jogának gyakorlásában akadályozhatná. A mi Gajári Ödön eljárását illeti, azt mondják, hogy sértést nem követett el, csak privát véleményét mondott. (Derűltetés.) Maga részéről nincs ily véleményben. (Helyeslés.) A kérdés az: vajjon a képviselő szabadsága, immunitása megsértetett-e. Midőn a kérdés Gajári Ödön nyilatkozata folytán nincs tisztába hozva s zárt ülésben határozatot hozni nem lehet, nézete szerint az elnököt kellene megbízni a további intézkedések megtételével.

Báró Atzél Béla: Nézete szerint ezt a fennfoglalt ügyt sem a képviselőház, sem a ház elnök: helyesen meg nem oldhatja. A gentleman, ugymond, a fegyvert nem keresi, hanem felemeli, ha találja. (Élénk tetszés.) Azt a felfogást, hogy a képviselőt, azokért a nézetekért, a miket a házban kifejtett, a házban kívül a falhoz szorítják, s kénytelen legyen életét kockáztatni — azt nem akceptálhatja.

Nem akar bírálatot mondani, de azt hiszi, a leghelyesebb eljárás az, ha Polonyi Géza képviselőt egy becsületbíróra ruházza az ügynek eldöntését. A magyar társadalom elég lovagias érzékkel bír arra, hogy a tulkapásokat megfigyitse s a krakéleket randre utasítsa. (Élénk tetszés és helyeslés és bal- és szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Az előadottak alapján konstataja, hogy Polonyi Géza képviselő urnak a házban mondott egyik nyilatkozata folytán, többen tanácsot ültek, a végett, hogy mitévők legyenek. Ebben a tanácskozásban érte kohlolt Polonyi Géza képviselő urnak arra a nyilatkozatára, hogy miképpen fenyték meg. Milyen célzattal, milyen szándékból kohlolták érveket, megmondja az a nyilatkozat, melyet Br. Andrássy Gábor itt tett, hogy tudnillik a személyes támadások terére kell menni Polonyi Géza-val szemben. (Zaj. Mozdás.) Kérde, miben áll a képviselőnek immunitása? Abban, hogy szabadon és bátran nyilatkozhat e teremben és semmiféle jogtalan büntetésnek, erőszaknak kitéve ne legyen. Ő felségéről, az apostoli királyról, a kit az egész képviselőház kivétel nélkül mélyen tisztel, elmondhatja a képviselő a legerősebb kifejezéseket, s ha — a mire eset alig lesz — sértőleg nyilatkoznak, az elnök rendre utasíthatja.

Más büntetésben nem részesülhet. Hát Ha a kritika jogosult ő felségével szemben, akkor egyik-másik képviselőnek ne lehessen elmondani, véleményét egy képviselőtársáról, annak politikai viselkedéséről s ha ezt teszi, akkor rögtön egy konzorcium áll össze, mely a parlamenten kívül akarja felelősségre vonni azokért, a miket a képviselőház termében tett? Nem tartja megengedhetőnek, hogy a képviselőház területén belül ide nem tartozó egyének által a képviselő személyi bátorsága vagy társadalmi reputációja meg támadtassék. Ha a legfelsőbb személyi, ő felségével szemben a képviselőnek teljes szabadsága van, akkor egy pár spadissinnal szemben is meg kell védelmezni. Nem szabad arra a térre menni, hogy ott a szabad szó nyilvánításában valaki a képviselőt meg akadályozhassa. Csak nem akarja senki azt, a mit Weisselényi Miklóssal tettek, mikor ékes szólásának erejével nem tudtak meg támadni — fegyverrel akarták elhallgattatni. Ha a képviselőház kisebb eseteknél, mint most is, eltűri, hogy tagjai megfélemlítenek, akkor ez a ház nem érdemli meg a közbatalmakkal szemben az immunitást. (Élénk tetszés.)

Sajnálja, hogy napról-napra fog a képviselő körében a kollégialitás. Megtűközik azon, hogy amikor egy képviselőtársuk a legerősebb szavakkal érteztik, bántalmaztatik, több képviselő nyugodtan tudta elhallgatni és mentéséért is találnak rá. (Mozgás.) A gavalérokra az volt egyik jellemző tulajdonsága s kár, — hogy feledebe ment, — hogy aki szándékosan köt másba tervszerden becsüdtelbi ügyeket provokál, azt krakéleknak tekintették. Szerinte a morális bátorságunk akkor adják jelét, ha a társadalomba beriszi a rendet s megakadályozzák az üzletszerű közlekedéseket. (Élénk tetszés és helyeslés és bal- és szélsőbaloldalon.) Indítványt nem tesz de óhajtaná ha az egész ügy a mentelmi bizottsághoz utasíttatnék. (Helyeslés.)

Ugron Zoltán: A hallottakból azt látja, hogy egy nem képviselő a vendégüljár a legosnyább módon visszaélt. Midőn az ily visszaélést megtörténés nélkül hagyni nem lehet, kéri a ház elnökét, hogy az illető egyént, a ki a vendégüljárattal visszaélt, utasítsa ki a ház folyosójáról.

Chorin Ferencz: Kéri az ügyet a mentelmi bizottsághoz utasíttatni.

Az elnök ily értelemben enuncziálja, hogy a legközelebbi ülésben a képviselőháznak bajelenti, hogy ez ügy a mentelmi bizottsághoz utasíttassék.

Három óra felé járt már az idő, mikor a képviselő a legnagyobb irgalom közepett elhagyta az ülést.

A hétfői ülésen, több képviselő a napirend előtt szóba hozza az ügyt s a házban határozatát fogják provokálni.

Ugron Gábor beszéde.

— A képviselőház szombati üléséről. —

T. ház! Nyomról-nyomra szándékozom követni az előttem szolt t. miniszter urat, a ki beszédét azaz kezdte, hogy a püspökök memorandumát tett megjegyzéseket. E térr nem követem a t. miniszter urat; nem követem pedig azért, mert az én elvem az, hogy az egyház az államban, nem pedig az állam az egyházban és hogy azok panasza, a ki ezen elvet nem fogadják el, az én okoskodásom keretéből vannak zárva. (Helyeslés és szélsőbaloldalon.)

Óhajtottam volna, hogyha a t. miniszter ur az elkeresztelési kérdésben adott válaszában ne fokessen akkora sulyt arra, hogy mi a püspökök véleménye; mert nem az a kérdés itt a törvényhozás termében, hogy az elkeresztelési rendeletével szemben a püspökök mily magatartást tanúsítottak a multban, hanem az, hogy az mennyire felel meg a magyar törvényeknek? (Helyeslés és szélsőbaloldalon.)

A t. miniszter ur ma is ovatosan elkerült az azt: hogy mi jogon változtatta meg az 1868. LIII. t.-cz. 12. §-ban foglalt sanctiót büntetési sanctióra? elkerült annak hibozo-

nyítását, hogy nem rendőri, hanem felekezeti közti ügyben, az 1879. XL. t.-cz. 1. §-ának ellenére, miért statuál kihágást, mikor a mi törvényeink azzal egyenesen ellenkezőt tartalmaznak. (Ugy van! a szélső baloldalon.)

Előttm t. ház az a fő, hogy a törvények legyenek megtartva; (Ugy van! a szélső baloldalon.) és én, midőn hivatkoztam a magna chartára, hivatkoztam arra is, hogy a törvényeknek tekintélyt fenn kell tartani, mert, ha a t. miniszter ur azt akarja, hogy a hatalmas ügy, miként a gyenge, a törvény előtt meghajoljon: a törvényeket legelső sorban a miniszteri székben kell tisztelni. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Ha a t. miniszter ur jogot vesz magának a törvénnyel és alkotmánnyal ellenkező eljárásra, ne csodálkozzék, ha ezen visszaélés és kikapás után rendeletének ellenállanak.

Az elkeresztelési kérdésbe a miniszter ur most sem hozott több világosságot, mint a mennyi eddig volt. Azon álláspontjára, melyre helyezkedett, hogy t. i. nem az elkeresztelést tünteti, hanem azt, hogy az anyakönyvet a lelkészek miért nem szolgáltatják ki, azon álláspontjára, hogy vajjon, ha egy másik rendeletet adott volna ki, hogy t. i. a lelkészek kötelesek a szülők vallását az anyakönyvben kitüntetni, a lelkészek teljesítették volna-e az ő rendeletét, egyeztetten csak az a feleletem, hogy a miniszter ur neigyekezzék ezt az országot rendletekkel kormányozni. (Igaz! Ugy van! balföldi.) hanem igyekezzék ezt törvényekkel tenni.

En beszédemben arra helyeztem a sulyt, hogy nem ezekre az intézkedésekre van sürgősen szükség, hanem egy törvényre, a mely megrendeli, hogy a szülőknek vallása az anyakönyvben a lelkészek által kitüntessék, mert a szülők vallása meg lévén állapítva, meg van a törvényben megkötve feltétel a gyermekek vallási hovatartozásának konstatalására; és a miért én felszólaltam, éppen az volt, hogy miért csinált a t. miniszter ur az anyakönyvvezetési kérdésből felekezeti közötti kérdést, midőn a papoknak felperességet adott, mert az mégis csak gyalázatos dolog, hogy a szülők az ő családi boldogságukban nem lehetnek békében és a szülők, a kik gyermekeiket neveltetik, gyermekeikről gondoskodnak és minden pilanattuk arra szentelik, hogy nekik vagyon, tisztelést és becsületet szerezzenek, egyszerre csak arra ébrednek fel, hogy a különböző felekezetek papjai az ő gyermekeik felett összevesztettek. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ettől a brutálitástól, ettől az undok látványtól kell az országot megmenteni, s ha van hiba, ez abban van, és ezért nem találja meg a t. miniszter ur az elkeresztelési kérdés következtében a vallásos élet terén működő tényezők tevékenységében a nyugalmat, mert ebből a kérdésből a mely egyszerűen közigazgatási vagy büntetőjogi kérdés, felekezeti kérdés csinált. midőn a papoknak megadta a gyermekek vallási hovatartozása iránt a felperességet. (Helyeslés és szélsőbaloldalon.)

Azt mondja a t. miniszter ur, hogy csodálkozik azon, hogy az ellenzék némely tagja a polgári anyakönyvvezetésre és a polgári házasságra nézve az óvóltól eltérő magatartást tanúsít, mert Irányi Dániel javaslatát az ellenzék mindig nagy egyetelműséggel szavazta meg. Egy kis különbséget kell tenni. Irányi határozati javaslata mindig csak a polgári házasságról szólott, a nagy ritkán beszélt a kötelező polgári házasságról. Ez bocsánatot kérek, például én magam sem emelek kifogást a polgári házasság ellen, csak annak kötelező formájá ellen teszek kifogást, és azt én ellen jogosan hiszem emelhetni, csak a felett csodálkozom, hogy ott a túlsó oldalon egyszerre olyan rettenetes hívei lettek annak a kötelező polgári házasságnak. Emlékeztünk csak vissza a legutóbbi kormányváltásra. Hiszen az utolsó pillanatokig, mikor Szapáry Gyula gr. felment Bécsbe, az volt a vita és a viszály tárgya, hogy egyik része a kabinethoz a facultatív polgári házasságot akarta.

Linder György: Szilágyi Dezső is mellette volt.

Szilágyi Dezső igazságügyminiszter: Nem igaz!

Szilágyi Dezső igazságügyminiszter: Nem való! Majd megőzölom.

Linder György: De addig nem volt megőzölom. (Mozgás és zaj.)

Ugron Gábor: A kabinetválság kezdetén meg aként állt a dolog, a mint az ember feletti munkák a kormányparti klubban el nem végezték a kötelező polgári házasság princípiuma alapján fog a kabinetfontartani és voltak miniszterek, a kik kezdték az ő nagy tárcájukhoz tartozó és nem tartozó könyveket, hivatalukból elszállíttatni, éppen azért, mert a kötelező polgári házasság eszméje jutott diadalra. A t. miniszterelnök ur akkor akként volt számításba véve, mint azon kabinetnek leendő pénzügyminisztere és mégis önk a túlsó oldalon most varik mellükét s szemrehányást tesznek nekünk hogy micoda ultramontan az, a kinem akartja a kötelező polgári házasságot elfogadni. (Ugy van! balföldi.)

Rubini Géza: Igaz is! (Zaj.)

Ugron Gábor: Hapedig mi az önk által üggyből, taktikából és politikai fordulatból felvet egy különben helyes eszmét el nem fogadjuk, az önk uszályát nem hordozzuk és magunkat eszközül fel nem használhatjuk. (Ugy van! Ugy van! balról.) akkor önk azonnal azzal a váddal állanak elő, hogy miként merünk mi másékat gondolkozni, mint önk, a kik a liberalizmus letéteményei? (Derültség balról.) Önk, a kik pártjuk megalkotójának és szervezőjének, Deák Ferencnek, 1873 június 28-án az egyházi reformokról adott programját azóta, tehát majdnem 20 éven keresztül pihentették. (Ugy van! Ugy van! balról.) mernek valánk szemben ilyen követeléseket felállítani? Ugy van! balról.)

Felhozzák azt is, hogy Irányi Dániel javaslatára többen rá szavaztak. Hogyan van tehát az, hogy azok kormány javaslatát magában foglalni? (Ugy van balról.)

Most harmadszor szól a t. miniszter ur és kérdem, vajjon háromszori felszólalásból nyertünk-e tájékozást arról, hogy a kötelező polgári házasságnak számos változatai közül melyiket fogja a kormány javaslatát magában foglalni? (Ugy van balról.)

Nyertünk-e határozott felvilágosítást arról, hogy ki előtt fogják ezt a házasságot megkötöni? (Ugy van! balról.) Nyertünk-e felvilágosítást arról, hogy a polgári anyakönyveket, kik fogják vezetni? (Igaz! Ugy van! balról.) Zaj. Halljuk! Halljuk! Jobbal.) Nyertünk-e felvilágosítást az iránt, hogy ezen polgári anyakönyv-vezetést, a kiknek igen tisztességes és igen megbízható embereknek kell lenniük, a mostani közigazgatásnak, vagy pedig a polgári életnek melyik osztályában fogják felkiesztetni vagy feltölteni. (Igaz! Ugy van! balról.)

Hisz ma is egy tetszést hajozott körül a t. miniszter ur. Mindenről beszélt, de magáról a dolog lényegéről, tartalmáról egyetlenegy szó felvilágosítást nem adott. Miért? Mert vagy nincsenek tisztában magukkal, vagy nincsenek tisztában azokkal a tényekkel, melyekből a törvényjavaslatok benyújtása függ. Ha nincsenek tisztában, magukkal, miért akarnak bennünket rákényszeríteni, hogy önköt, kövessük? Előbb jöjjenek önmagukkal tisztába. (Élénk helyeslés balról.) Nem csak elvet kell hangoztatni, hanem a részletekre nézve is felvilágosítást kell nyújtani és az elfogadhatóságot igazolni szükséges. Az ellenzők tehetik, hogy jelszavakat mond; ezt tette Irányi Dániel is, midőn határozati javaslatot adott be. Ha tőle és barátaitól függne a megvalósítás, én sem viselkedtem bizalmatlansággal. Igaz! Ugy van! balról.)

Ámde mit tesznek önk? Midőn kimerült lettük alapja és elérkeztek a politikai energiatörés azon fázisáig, (Mozgás jobbalról.) hogy tovább a hatalmat nagy többséggel kezére sem lehet megtartani, előveszik a nemzeti párt közigazgatási programját, abból elősködnék és abból maguknak politikai lét-alapot teremtenek. (Ugy van! Ugy van! balról.) Törvényjavaslatot terjesztenek be az állami közigazgatásról — de milyent? olyant, a melytől minden józan eszű ember megszűnyed. (Igaz! Ugy van! balról.) és melyet dacára annak, hogy a nemzeti párt saját eszméi ellen nem akart harcolni, az ellenzők hosszú, keserves kitartásunk által megszentelt küzdelemben feldöntött. (Ugy van! balról.) Önk abból csak két szakaszt tartottak fenn, de nem azért, hogy valamit alkossanak, hanem hogy az utókor előtt eltemetve legyen botlóság és ügyetlenségük e ténye. (Élénk tetszés balról.)

És mit tesznek most? A függetlenségi párt volt vezérének, a függetlenségi párt programjának egyik társadalmi program-pontját ragadják ki és ebből akarnak tovább elni (Ugy van! Ugy van! balról.) és erre építik programjuk alapját. És mire számítanak? Arra, hogy a függetlenségi párt hívei oly halgatnyok lesznek, hogy azt, a mit a multban Irányi Dánielnek megavaztak, önköktől is bizalommal fogják venni. Tehet mindenki, a mi neki tetszik; de én a legnagyobb bizalmatlansággal viseltetem ezzel szemben. (Ugy van! Ugy van! balról.) Miért? mert az állami adminisztrációról szóló törvényjavaslat benyújtása előtt is a legnagyobb titokban tartották, hogy mit fog a törvényjavaslat tartalmazni. A genialitás rejtett kincseit végre alá dugták, nehogy a közvéleménybe azok kiszivárognak és az idő előtti nagy világszótól Magyarország népe megvakítsanak. Így vagyunk most is, mert úgy a polgári anyakönyvezésre, mint különösen a kötelező polgári házasságra nézve az összes részleteket, a melyekkel azokat el kell kötni, titokban tartják.

A kormányok azért terjesztik, hogy az által pártjuk azon tagjait, a kik annak különböző változatai iránt bizalmatlansággal viseltetnek, a maguk kebelében megtartsák. Titokban tartják azokat még azért is, hogy a kormánypárt hívei elmondhassák, hogy ők a kormány javaslatát előterjesztve nincsenek, míg azokat részleteikben nem ismerjük, addig a kormányba bizalmat helyeznek és majd akkor fogják a konzekvenciákat levonni, a mikor a javaslat részleteit is ismerik. Igenis, önk ezt az ürességet, ezt a jelző kibővítést tisztán politikai fogásból használják, hogy saját pártbíveiket összeharagossák, és hogy az üresség mellett önk háta mögött nagy többség sorakozzék. (Ugy van! balról.)

Tessék nyitl kártyákkal játszani és az ország színe előtt megmondani, hogy miképen, mit és ki által akarnak és ekkor kériék a bizalmat, nem pedig most, az egyszerű jelszavak kibővítése után. (Helyeslések a szélső baloldalon.)

Itt a képviselőházban nem akarok belemenni azon állításaim bizonyításába, a melyek iránt kétféle emeltetett, de a keresztiségre nézve többen azt hangoztatták, mintha valóban és helytelen volna állításom és mintha a kath. egyház repudálná azt, hogy a keresztiség ténye által az illető a nagy egyetemes keresztényiségnek válik tagjává és nem valamely felekezetnek. Ezen concet megtagadásával szemben bizonyítással tartozom. A tridenti zsinat hetedik ülésén a hetedik canonban a következőket mondja: „Si quis dixerit, baptisatus per baptismum ipsum solius tantum dei debitor fieri, non autem universae legis christi servandae: anathema sit.”

A tridenti zsinat tehát ugyanazt az elvet mondja ki hetedik canonjában, a melyet itt hangoztattam, és csak sajnálom a keresztény civilizáció érdekében, ha azok a nagy kapcsolatok, melyek összefűzik az emberiséget és összekölik az egész keresztényiséget, megtagadhatók egy magát liberalizmus nevező törvényhozással. Ép azért nem tudok a t. cultusminiszter urnak azon felfogásban osztozni, hogy minek az egyház és állam közti viszonyt rendezni, mikor éppen az egyház és állam közti viszony rendezéséhez tartozik a polgári anyakönyv-vezetés és a kötelező polgári házasság. Teljesen igaz: az állam és egyház közti viszony rendezésének egy kis része a polgári házasság és a polgári anyakönyv-vezetés, de ha az állam és egyház közti viszony rendezésének egy részét helyesen akarja megoldani, akkor az általános rendezésre nézve tervvel kell birtani.

Nem sokkal helyesebb-e az, ha az egyház és állam közti viszony általános rendezésének főelvei megállapíthatók és törvénybe iktatottak és csak ezután következnek a részletekbe átmenő munka, mert a törvényben foglalt elvek aztán mintegy vezérvonalat fognak szolgálni, megfogják a gátolást, hogy egyik felekezet a másik felett előnyt vívjon ki, meg fogják gátolni azt, hogyha valami sérelmes az egyik felekezetre nézve, az ne legyen más, mint anyagi hátrány és ne legyen egyáltalán elnyomtatás is.

Hogy felfogásom helyes, azt Deák Ferenc 1873 jun. 2-án elmondott beszéde teljesen világossá teszi. (Halljuk! Halljuk!) Hiszen az állam és egyház közti viszonyban három féle nagy változat áll fenn: vagy az, hogy uralkodó vallás van, és az állam azt az uralkodó vallást támogatja, segíti, a magának ismeri el, azzal az államélet szoros összeköttetésben és szoros összformában van. Ezt a viszonyt az egyház és az állam között azt hiszem senki sem kívánja.

A második mód az, hogy concordatummokkal, szerződésekkel szabályoztatik az egyház és az állam közti viszony. Én a concordatummok terére lépni nem akarok, mert Magyarország közjoga igen sok fontos intézkedést, fontos jogokat tartalmaz, a melyeket alkudozás tárgyává tenni nem szabad, de a melyeket törvényhozással fogalmazni, újra szövegezni, generalizálni feltétlenül szükséges, mert egy felekezet a másikkal szemben csak akkor nem érzi magát elnyomtatva, ha egyenlő törvény alatt, egyenlő jogokat gyakorolnak a egyenlő szabadságot élveznek.

Az egyház és az állam közti viszony rendezésének harmadik módja, hogy szabad államban, vagy is, mint Deák Ferenc magát kifejezte, az amerikai rendszer legyen. És mit tanít Deák Ferenc, akit önk evangélistának tartanak? Azt, hogy ezen harmadik rendszerhez: „a szabad egyház szabad államban” elvéhez kell közeledni, minden intézkedést ezen szempontból kell megtenni és nem vissza esni. És mi történt? 1873-tól kezdve önk összes politikai működésükben nemhogy rendezni kívánták volna az egyház és az állam közti viszonyt, hanem azon szálakat, melyek az egyházat az államhoz kötik, az állami élet-hez csatolták, szaporították. Vajjon a szabad egyház a szabad államban elvével, de még csak a vallásszabadsággal is meggyeztetetett-e az, hogy a katolikus egyház ma az állami közigazgatás egy részét képezi? hogy a katolikus egyházban nemesek azon apró jogok, a melyeket a t. miniszter ur említett, és nemesek azok az apró érdekek kérdése, a melyekre a t. miniszter ur figyelmét kiterjesztette, nemesek a kongrua és az alapok kérdése, hanem az összes felekezeti nevelés kérdése is szerepel. Hiszen a katolikus középiskolák az állami közigazgatás részét képezik, holott a vallásszabadság elvénél fogva csakugyan azon elbánásban kellene részesüljenek, a minőben a protestánsokéi részesülnek. És t. ház, mi érdéji katolikusok, a kiknek van autonómiák és megvannak az azzal járó jogaink mint a protestánsoknak, micsoda elbánásban részesülnek?

A miniszteri jelentésben hamis megvilágításban oly adatok foglaltatnak, a melyek intézkedéseinket kezelése alatt állóknak tüntetik föl, holott igazgatónkat, tanácsainkat mi választjuk, fizetéseiket mi állapítjuk meg és az iskola fenntartói minden jogát gyakoroljuk. Ha azt akarjuk, hogy a katolikus autonómiának tartalma is legyen, a legfőbb súlyt civilisatorius működésre, az iskola fenntartásra kell fektetni. (Ugy van! balról.)

Azt kérdeni a t. miniszter ur, hogy minek az egyház és az állam egymáshoz való viszonyát szabályozni? Ézer meg ezer példát tudnék felhozni, hogy nemesek a katolikus egyházzal, hanem a többi egyházzal szemben is szükséges, hogy az állam befolyása és hatámai köre meghatározottak legyenek. Enlékezünk csak vissza, hogy az állam és egyház közti viszony szabályozásáról szóló törvény hiánya miatt micsoda elkeseredett vitának volt a ház kitéve, midőn a középiskolai törvény megalkotottat. Avagy megféle-e az az állapot, hogy míg pl. ha Magyarországon egy protestáns püspök megválasztatik, megválasztása a kormány által tudomásul vétetik, ad-

dig Erdélyben a protestáns püspökök megválasztása királyi megerősítésre szorul. Vajjon az egyenlő elbánásról feltételeit hordja-e magában az egy egyenlő vallásfelekezethez? (Tetszés balról.)

Nem akarok a részletekre kiterjeszkedni, de legyen meggyőződve a t. ház, hogy mihielyt az egyház és állam közti viszonynak rendezésére térünk át, akkor látni fogjuk, hogy igen sok fontos ügy és érdek van, melyek az egyenlő jogszabályozást megkívánják.

Azt mondja a t. miniszter ur, hogy az egyház és állam közti viszony rendezése nem olyan sürgős. (Halljuk! Halljuk!)

Legyen meggyőződve a t. miniszter ur, hogy ha a katolikus egyháznak, az egyház és állam közti viszony rendezése kapcsán áldozatokat kell hoznia, ezen áldozatokat sokkal szívesebben és könnyebben viseli el, ha ezért cserébe a szabadságot fogja kapni és a katolikus egyház az állammal való viszonyában sokkal könnyebben lesz kormányozható, midőn a világi katolikusoknak véleménye és gondolkozása az autonómius testületekben való érintkezés révén az egyháznak mindazon élességét, melyet tisztán a klerikális előfogás hozezett ki bennünk, le fogja kövülni. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.)

A szabadságról, a haladás a katolikus egyházban, a világának iniciatívái által fel fog élénkülni, fel fog teljesen szabadulni azon nyugtáktól, a melyekbe a főpapok hatalmassága szorította. (Élénk helyeslés. Ugy van! a szélső baloldalon.) Most két érdek által van az lenyűgözve. Az egyik az államhatalom kezelésének érdeke, a másik a főpapok. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) Az államhatalom kezelésének az érdeke, hogy mentül több hatalmat és mentül több tényezőt tartassanak a maguk befolyása alatt, hogy a vallási és tanulmányi alapokat kezeljék és ezen kezelés révén befolyást gyakoroljanak. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) Ök azt akarják, hogy a katolikus iskolák felett rendelkezzenek s ez által ezer és ezer szűrtől szintén befolyást gyakoroljanak. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) és a mi fő, a katolikus egyházban a főpapoknak kinevezése által és azon tényél fogva, hogy a katolikus egyház igazgatása az állami adminisztrációnak egy részét képezi, behozták azt a rendszert, hogy püspököket, mint egyházi főpapokat nevezzenek ki és úgy állítsák azokat az egyházak élére, hogy ezzel érdemeiket jutalmazzanak. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) A beneficiumokat cumulálják egyes kegyenok emberek kezében, másokkal pedig éreztetik, hogy valaha a kormány ellen azt mertek volna emelni. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Nem az a kérdés, hogy milyen viszonyban ma a kormány a főpapsággal, hanem az, hogy milyen befolyást gyakorolt a multban és ebből levonják a következtetést, hogy ha egyszer kibékülnek a főpapokkal, mert könnyű ott a kibékülés, a hol az egyik fél ad, a másik meg kap, akkor újból halgatni fog a katolikus autonómia, újból el fognak halgatni legelső sorban a főpapok a katolikus érdekek hangoztatásával és mint szintenként fogják a katolikus ügyeikbe való befolyást a katolikus világi elemekből elvonni. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon. Mozgás jobbalról.)

Vajjon a szabadságvágyának és alkotmányosságának azon mosolygó hívei, a kik ott a tul oldalon ülnek, vajjon azok a római zarándokok (Élénk derűltség a szélső baloldalon. Mozgás jobbalról.) vajjon a tuloldalon a csillapító szereknek ama nagynevű megrendelő, micsoda lelkiismeretességgel képesek eltrüni, hogy Magyarország lakosságának többsége, mert a katolikusok ma a többséget képezik — a főpapok absolutistikus hatalmának hi vannak szolgáltatva, s az egyházi élet önkormányzatában részt nem vehetnek? Vajjon az államban létező alkotmányosságot, az alkotmányosság szellemét, az önkormányzati jogok gyakorlását s a köztevényesség iránt való szeretetet és buzgóságot nem élesztette-e az államéletben is, ha a vallási életben a honpolgárok ebben a gyakorlatban kiképezetnek és az önkormányzat elve, a köztevényességben való részvétel, mintegy megszenteltetnek épen a vallási életben való részvétellel? Hiszen ha az alkotmányosság garantált akarjuk szaporítani, a népek millióinak közérzetébe kell azt átvinni, mert a népek millióinak közérzetében az önkormányzati jogokhoz való ragaszkodás a közéletben való tevékenység, a jogok megvédésére való bátorság szellemének ébrentartása az alkotmányosságunk sokkal főbb biztosítékul szolgál, mint akárhány szavazata, akárhány bizalmi szavazata a többségnek. (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés a bal- és szélső baloldalon.) És mivel a hatalommal szemben a fizikai erő nem áll a nemzet rendelkezésére, tisztán a polgárok akaratában kell találnunk a legerősebb és leghatásosabb alapot. (Zajos helyeslés a bal- és szélső baloldalon.) A polgárok érzületében és felfogásában az alkotmányi biztoitékokat ekként szaporítani mind n igazan alkotmányos kormányunk mindíg határozott kötelessége. (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés a szélső baloldalon.)

Midőn azt látom, hogy 20 esztendőnél régebb időtől fogva beterveztetett a felségéhez a katolikusok kongresszusának munkálata s a felségétől leklüdt-tett az a parlamentaris kormányhoz és itt Trefort miniszter által dicsekedve adatott át, hogy az az én székrenyembe van bezárva, akkor, midőn 23 esztendőn keresztül elkövetették az a nem helyes és nem illő dolog, hogy 9 millió polgár a felség felhívása következtében megváltozott státusaira nézve sem jó, sem rossz

válasz nem adatik, akkor sem a polgárok jogai nem respektáltatnak, (Igaz! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.) sem pedig a kormány intenciói iránt bizalmat nem gerjeszthet magára iránt a kivátsága, — mely a vallásszabadságnak s mint a miniszter ur mondja, a vallás szabad gyakorlásának elvét tüzte ki célul, de a katolikus autonómia nézve nem tartotta szükségesnek eddig lépéseket tenni és a jövőre nézve is olyan óvatosságot tesz, hogy azt mondja, hogy ez tisztán a katolikusoknak belügye.

Igaz, belügye, hogy milyen szervezetet alkossanak; de, vajjon a görög-keletieknek nem belügye volt-e, hogy milyen jogokat gyakoroljanak egyházi szervezetükben? Miért hozott be akkor az 1868-iki törvény a görög-keleti egyházi szervezetre vonatkozólag, midőn ezekre nézve sokkal fontosabb lett volna az állam felügyelete s a nemzetiségekkel szemben az északi óriás hatalmassággal több veszélyt rejt magában, mint a mennyi veszély rejlik abban, hogyha a katolikus autonómia megalkotatik. (Élénk helyeslés a bal- és szélső baloldalon.)

Bármit gondol is a t. miniszter ur, a midőn azt mondja, hogy a pápa és az orosz császár nem tekinthetők egyenlő egyházfőknek; igaz, hogy az egyik minden állam által elismert feje a katolikus egyháznak, de az orosz császár a keleti népek által elismert feje — bár az államok által nincs elismerve — a görög-keleti egyháznak.

Ha egy görög-keleti érdek megsértetik valahol, azonnal az oroszok interválnak. Ha görög-keleti vagy szlovák kimennek Amerikába — az önk soraiból hallottuk — ott az orosz konzul mindjárt pártfogásába veszi.

Menjünk bármelyik oláhnak a lakásába, a kinek módjában van lakásába valami dísz tenni, az orosz császár arczképét ott fogjuk találni. Akkor ne mondják azt, hogy az állam és egyház közti viszony rendezésére szükség nincs. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

A t. miniszter ur azt mondja, hogy semmi igazmat, semmi vallásáborut nem akar. Erre nézve Deák Ferenc igen szépen nyilatkozott. Azt mondta 1873. június 28-iki beszédében, hogy még a főpapoknak a felső házban való ülése is meg kell szüntetni, de „nagy óvatossággal kell eljárni, nehogy azt gondolják, hogy barcot ütemünk nekik, üldözték őket; pedig nincs veszedelmesebb ember, mint a mártyr.”

„Mindezeket fokként kell tenni.” De sokféle van, a mire nézve meggyőződéseim az, hogy azt lassankint érlelni, kifejtetni, tisztázni hozni legfőbb feladatunk. Ez nagy munka, hosszas munka lesz. Ezen dolgokban a legnagyobb óvatosság szükséges. Az erély és józan ésszel párosulnia kell a leggonddalabb óvatosságnak, mert a kérdés könnyen elmérgesíthető. Nem kérdezem aztán, ki kezdte meg, a mint Lucanus mondja a „Pompejus és Caesar közti harcáról” quis justino induit arma, scire nefas” itt is fölösleges kérdés, ki kezdte, ha a baj egyszer meg van.

Az óvatosságot azért tartom nagyon szükségesnek, mert ezen ügy hordereje messzebb visz, ha elhibázzuk a lépéseket, mint a mennyire az kezdetben látszik. Azt mondja talán valaki, hogy az ilyen Schoperekkert csak megél a világ. Ez igaz, azt sokszor igazolta a történelem, hogy kicsiny dolgokban a legéresebb szakadások támadnak, mert hozzájárult a magánérdek, az indulat, a szenvedély és mint a német mondja: Reckhaberei. Egyik a másikat tüztelte, és az olyan ember, a ki vallási dolgokkal nem is törődött, a legduhósebb vallási háborúk harczosa lett.

Már most azt kérdem a t. kormánytól a mely a kötelező polgári házasság alakjára nézve semmi felvilágosítást nem tudott adni, mivel nyújtja meg a katolikusok lelkiismeretét? De mivel nyújtja meg különösen a görög-katolikus és görög-keleti papok lelkiismeretét, a kik jogosítva vannak arra, hogy házassodjanak, hogyha a kötelező polgári házasságnak oly formáját állítja fel, a mely forma hitelveit sérti azon létezőknek? (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.) Mert Magyarország viszonyai nagyon sajátosak, Magyarországon a sokféle felekezetek és sokféle dogmák között, a melyek itt érvényesülnek, nem azt kívánják, hogy a kormány a maga hatalmával a dogmák tömkelegébe belenyúljon és szabadon tiporja hol az egyiket, hol a másikat, a hol találja; hanem az állam érdeke azt kívánja, hogy mindeniknek hitelveit a mennyire lehet, a mennyiben érdekébe nem ütközik, kíméltebb részesítse. És ennek leginkább megfelel a fakultatív polgári házasság mely azt jelenti: hogy a kinek tetszik, egyházi törvények szerint házassodik; és hogyha bizonyos házasság megkötése az állam érdekét képezi, de az egyház nem hajlandó arra maga is közreműködni, hogy az létrejöhsen: ott van a polgári házasság.

A ki pedig ragaszkodik a maga vélt hitelveihez, az elmeihez a maga papjához és ott megkötöti a házasságot.

Ez a szabad választás megszüntet minden kényszert, tehát veszélyt is.

T. ház! Ne higgyék azt, hogy az igazom, a mely most az egész országban el van terjedve, a törvény betervezése és meghozása után csillapulni fog. Ott van Hajduszerbózló példája. Ott nem volt igazom, a mikor megavazták a közgyűlésen az egy krajczár vasáradót, de a mikor beakarták azt bajtani, vérontásra került a dolog és azután kellett az egy krajczár adót beszüntetni. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.) Eppen úgy van és a vallási kérdésekben is. A nép mindaddig, a míg az elv magasabb régiókban való diskussió tárgyát képezi, a míg az alkalmazása nem jön, addig nem reagál, de a mikor be fog következni az idő, hogy a tör-

vényt alkalmazzák, akkor a nép azt fogja mondani: igazra van a papnak, a kinek eddig nem hittünk, vallásunkat támadták meg. Mert a nép a szertartásokban, a külsőségekben látja a vallást, nem pedig a dogmákban, a külsőségek hatják meg kedélyét, azt hiszi ebben van a vallás.

A rómaiak meghódították Egyiptomot és Alexandriában mint egyik legfőbb stratégiai ponton erős sereget tartottak és ott egyszer kitért egy rejtendő forradalom, melyet Gabinus konzul alig tudott legyőzni. Ézer meg ezer ember pusztult el csak azért, mert egy római katona egy szent macskát megölt. A népnek ilyen a fanatizmusa; ha vallásos érzületét bántják. Vigyázzanak, hogy a nép e lobbanékonysága, mely könnyen felébred oly országban, a hol annyiféle felekezet van, lángot ne vessen és ne fogadják el a házasságnak ezt a formáját, mely kényszerít valakit, hogy lelkiismereti meggyőződése ellen is a polgári hatóság előtt kösse meg azt a házasságot, a melyet kilencz százzal adt mindíg az egyházi hatóság előtt kötöttek meg.

Nem gőg-e, kevélység-e azt hinni, hogy midőn valaki meg van győződve valamit helyességéről, már másoknak is meggyőződnie kell lenniük? A nagyobb értelmiségnek meg van az a kiváltsága, hogy az a tudás melyet megszerzett, ne csak saját tulajdonának tekintessen, hanem iparkodik azt többi polgártársai közt is szétosztani. De a legnagyobb intelligenciának sincs meg az a joga, hogy a kis emberek lelkiismeretét, a nélkül, hogy őket előbb felvilágosította volna, azon okból, hogy ő már fel van világosítva, eltiporja.

Van-e szüksége az országnak arra, hogy az állam és egyház közötti konfliktus még folytatást nyerjen? Midőn azt látják, hogy Lajtán tul a Schwazerenbergek nyíltan hadat üzennek Magyarországnak állami önállóságának és Magyarországot egy jó barátja, Kronawetter, óra int bennünket, hogy vigyázzunk, midőn az alkotmányunkat felegető veszélyt ily hírnökök jelzik: szabad-e a nemzet intelligenciájának, erejének megőrzését előidézni?

Azt mondták: miért hoztam fel, hogy a főrendiházban biztosítva van-e a javaslatok keresztülvitele? Magyarországon törvény csak az lehet, amihoz a törvényhozáss mind a három factora hozzájárul. Azt akarják-e, hogy az alsóház megszavazza, a főrendiház pedig visszautasítsa és így az egyház és állam közötti konfliktusokhoz egy új az alsó és felsőház közötti konfliktus járuljon? S midőn a korona hozzájárulását nem nyerték meg — és hogy nem nyerték meg, bizonyítja az, hogy a részletekről nem tudnak felvilágosítást mondani — szabad-e, miután a szabadságvolt párt által a királyt a válság alkalmával falhoz szorították, a képviselőház konfliktusba kergetni a koronával? Szabad-e az egyház és állam, a képviselőház és a főrendiház, a törvényhozáss és az uralkodó, a nemzet és az uralkodó közötti konfliktusokat kihagyozni?

En kérom a t. házat, méltóztassék határozati javaslatomat elfogadni, mert abban az állam és egyház közti viszonyok szervezése mint főprinczipium a szabadság, az egyenlőség és a viszonyosság alapján van hangoztatva. Nem szabad, hogy a vallás legyőzze a szabadságot, nem szabad, hogy a szabadság legyőzze a vallást, mert a szabadság által jutunk el az evangéliumhoz, s az evangélium által a szabadsághoz. Az egész keresztény civilizáció, mely az egyének jogát, az egyének szabadságát, testületek önkormányzatát, (Igaz! Ugy van! balról.) ennek védelmét képezi az omnipotentiaival szemben a keresztényiség ezen szabadsági törekvése, ennek elve és consequentiája követeli, hogy az ügyek az egyenlőség, szabadság és viszonyosság alapján oldassanak meg. Az én határozati javaslatom ezt tartalmazza. Kérom a t. házat méltóztassék azt elfogadni. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.)

Az uj 12 pont.

Buda pesten tegnap szabadság-ünnepet rendezett egy lelkes hazafiak és előkelő politikusból álló nagy bizottság.

A kibocsátott lelkes hangú felhívásban 12 pontban foglalták össze ama kívánásokat, melyek a magyar nemzet legszentebb aspirációinak foglalatait képezik:

Az uj tizenkét parancsot a következőkben foglaltatik össze:

Követeljük:

1. Magyarország teljes állami önállóságát és függetlenségét, önálló nemzeti hadsereggel, önálló vámterülettel és önálló magyar nemzeti bankkal.
2. A teherviselés arányosítását, progresszív adórendszerrel, fogyasztási adó leszállítása és az államkötvények adómentességének eltörölésével.
3. Leikiismereti és vallásszabadságot.
4. Teljes sajtószabadságot a hírlapbiztosítók eltörölésével és egyes példányok utcai elárúthatóságával.
5. Általános szavazati jogot, valamint az egyesülési és gyűlékezési szabadságnak törvényvel biztosítását.
6. A munkások emancipációját.
7. Ingóven népoktatást nemzeti alapon.
8. A felsőház reformját választási alapon.
9. Megyei és községi teljes önkormányzatot.

10. A büntető eljárás reformját: esküdt-
széket büntügyekben, a feltételes elítélést és a
törvénykezési költségek maximumának meg-
állapítását.

11. A Rákóczi és Kossuth érdemeinek
törvénybe iktatását.

12. Márczius 15-ikének nemzeti ünne-
pé avatását.

Az új 12 pontot a következő szónokok
terjesztik a népgyűlés elé: Barabás Béla,
Eötvös Károly, Glatz György, Horváth Ádám,
Madarász József, Thaly Kálmán és Visontai
Soma.

Polgártársak! Tömrőlünk e nemzeti
követelmények kivívására és jelenjünk meg
tömegesen a márczius 19-diki zászlóbontás
ünnepe.

BOGDÁNYI MÓR, a szabadság-ünnep rendező bizottságának jegyzője.	PÁZMÁNDY DÉNES, a szabadság-ünnep rendező bizottságának elnöke.
--	--

„Uj modor.”

A „Magyar Hírlap” írja:
Uj modor kezd meghonosodni a Ház
elnöki székében Bokross Elek jóvoltából
és a „Nemzet” kezdeményezésére. Bokross
Elek nap-nap után kiszemel magának vala-
kit az ellenzék tisztsági közül, hogy azt inszi-
nuációval megsérthesse. Tegnap Bartha
Miklósért a futam, akinek egyteljesen kor-
rekt és a tények által flagrans módon be-
bizonyított és azonnal is mindenki által tudott
állását, hogy t. i. a képviselők kikorrigálják a
gyorsírói főljegyzéseket, az elnököl alelnök
ur úgy hamisított meg, mintha Bartha
hamisítással vádolná a képviselőket. „Erdély
eszenek” ez az inszinuációja annyira feliz-
gatta a gyengédkedő Bartha Miklóst, hogy
betegesen vitték lakására a képviselőház-
ból. Nem szólnak arról, hogy Bartha Mik-
lós megjegyzése kiváló dicséretet érdemel
mert figyelmessé tesz arra az inkorrekt és
más parlamentek által eltiltott eljárásra,
hogy a képviselők beszédeiket — párt-
különbség nélkül — „megfessük”, azaz hisz-
szük, hogy Bokross urnak különös figye-
lemmel kellett volna lennie éppen Bartha-
ra, a kirel tudja, hogy gyöngédkedő ember. De
ugy látszik, törvényt kell majd csinálni ar-
ról, hogy a Ház elnöke ne tekintse a képi-
selők reputációját szabad prédának. Telje-
sen megfelel e modernnak a „Nemzet” visel-
kedése, mikor a félhivatalos lap mindenből
lovagias affairékat akar kovacsolni. Ma holnap
csak karddal és pistolylyal mehet az ember
a Hába, mert ez lesz ott az egyetlen argu-
mentum. Már t. i. a kormánypárt részéről.

MINDENFÉLE.

Kolozsvárt, márczius 20.

— Az erdélyi irodalmi társa-
ság tegnap délelőtt 11 órakor igen előkelő
női közönség jelenlétében tartotta meg márc-
zius havi felolvasó ülését. Az első felolvasó
dr. Szamosi János egyetemi tanár volt, a ki
sok szellemességgel és jóízű humorral olva-
sott fel az „Álmoskönyvek”-ről. A hallgató-
ság nagy élvezettel figyelt mindvégig az ér-
dekes görög szemelvényekre és a végén za-
josan megjelénöztek a felolvasót. Ezután az
elnököl Szász Gerő, a társaság alelnöke ol-
vasott fel igen sikerült költeményeket He-
gedűs Istvánról, Jakab Ödöntől és Sebesi
Jóbtól. Ezeket követte Tutsek Annának egy
poetikus elbeszélése, a melyet dr. Ferenczy
Zoltán titkár olvasott fel. A felolvasásokat
megelőzőleg Szász Gerő alelnök jelentette,
hogy Torda-Aranyos-megye, Szolnokdomboka-
megye és a kolozsvári takarékpénztár 50—
50 frt-al a társaság alapítóinak díszes so-
rába léptek.

— Tavasz. A mi égaljunk alatt a
természeti évszakok be osztása szerint teg-
nap 19-e óta a tavasz beköszöntött. A csilla-
gészati évszak számítását szerint a tavasz
ma reggel 10 óra 24,3 perczkor köszöntött
be. Ez idők szerint a nappal egyenlő az éj-
jel. Sokan nem hiszik, hogy a tavasz ma be-
következett volna, pedig hát az úgy van. A
tegnapi és mai hideg, havas szeles időt az
okozta, hogy ez még a téliből maradt fenn s
most a tavasz és tél között történt hivatá-
los átadás és átvételnél vették észre ezt a
maradványt. Hogy aztán ne menjen kárba,
átadás közben mind a havat, mind a szelet
lereszték a földre, hogy majd ha a tavasz tel-
jesen átveszi az uralkodását, takarítsa el
innen.

— Fekete vasárnapról fehér
hétfőre virradtunk ma reggel. A nagybőjt
fekete vasárnapja fehér hétfővel hozott, a
mellyel be fedte az utcákat, házakat s a
mezőt. A hó még a mai nap délelőttjén is
fedte a házakat s hideg szél mutatja, hogy
a tél előködök, mert végrőzött éli a holnap
beköszönt a természetet felújító lehellelével
mosolygó tavasz.

— Sándor—József. Ennek a két
szentnek, kikből az időjárás ez alkalommal
fagyos szenteket csinált az évforduló napját
sokan ünnepelelt meg szombaton és vasárnap
azok közül, a kiknek a két szent egyike vagy
másika pátronusa. Számos család fő tartott
vidám estét ismerősei jó emberei körében, kik
fehér asztal mellett kívántak sok boldog név-
napot.

— Thaly Kálmán levelet intézett
Sándor Józsefhez, melyben a legmelegebben
emlékezik vissza Kolozsvárt töltött napjaira
és a kolozsvári térsadalom mindazon egyé-
neire, a kikkel megismerkedni szerencsés le-
hetett. A képviselőházban kolozsvári im-
pressiót illetőleg minden oldalról sürd kér-
déseket ostromolták és természetesen csak
a legnagyobb köszönettel és elismeréssel nyi-
latkozott a tapasztalt fogadtatásról és lelke-
sedéséről. Igen meg volt elégedve az ifjúság
magatartásával és különösen melegen szól
a jogász ifjúság elnökére, ifj. Bánffy Mik-
lós főbíró. Szó van róla, hogy Thaly az E.
K. E. május hó 28-én Deesen tartandó
közgyűlésére is lejön.

— Főúri műkedvelői előadás
lesz holnap a színházban a „Mária Valéria”
leányárvaház javára. Ebben az előadásban az
aristokratia fiatal férfi és nő tagjai vesznek
részt, a kik a jó ügyhez méltó lelkesedéssel
igyekeznek e humanus társadalmi intézményt
támogatni, annak érdekében és javáért fár-
dozni. Üdvözöljük a fiatal főúri műkedvelő-
ket, a kik egy este kellemes szórakozást
nyújtanak a közönségnek és ugyanakkor ke-
nyeret az árvának.

— Képek Skandináviáról cím
alatt tartott igen érdekes felolvasást De Ge-
rándó Atilla, az egyetem vegytani intézeté-
nek disztermében a Dorothea-egylet javára.
A tanulságos és mulattató felolvasáson igen
szép közönség jelent meg, a kik mindvégig
nagy érdeklődéssel hallgatták a képekkel il-
lusztált felolvasást. Ez érdekes és értékes
munkát közelebből a szerző szívesességéből
egész terjedelmében közzéadni fogjuk.

— Kury Klára vasárnap reggel
utazott vissza Budapestre. Szombaton este
a „Központi szálloda” éttermében tisztelői
szük baráti körben vacsorát rendeztek a mű-
vésznő tisztelőire, a ki azzal a szíves igé-
rettel távozott el Kolozsvárról, hogy minden
alkalmat megragad, a melyik arra nézve ki-
nalkozik, hogy viszont Kolozsvárra jöhsse.
Mondanunk sem kell, hogy a kedvelt mű-
vésznőt Kolozsvár közönsége mindig lelke-
sedéssel fogadja.

— Színház. Kury Klára vendégsze-
replése után szombaton a „Fekete gyémán-
tok” Jókai drámatizált regénye került elő-
adásba tres ház előtt. Ugy látszik, hogy a
darabot szükségéből rántották elő. Az ilyen
részvétel azonban mindig tres házzal bo-
szulja meg magát. Vasárnap délutáni előadá-
sul „Mátyás diák, vagy a czinkotai nagy
itcze” lett kiszemelve és megrövidítve. A je-
lennélt közönség zajosan mulatott. Este „Fel-
hő Klára”-t adták. Városi Miklós nótái za-
josa tapssal hangosultak.

— Megyeri Dezsőnek, színházunk
ez általános kedvelt tagjának jutalomjáté-
ka csütörtökön (25-én) lesz. Az ambiciózus
művész ez alkalomra „Pry Pál” kitaláló an-
gol vígjátékában fogja a czimezeret játszani,
mely egyike legjobb szerepeinek. Megyeri
Dezső neve és kedveltsége elég biztosíték
arra nézve, hogy jutalomjátékát telt ház né-
ze végig. Ajánljuk is a legmelegebben ezt a
közönség figyelmébe.

— A színházban a jövő héten egy
igen kedves operette kerül színezre, az „Üd-
vösök”. E darabot már 6—7 éve nem ad-
ták a kolozsvári színpadon, pedig annak ide-
jén sok telt házat csinált. — Ez alkalommal
Pálffy Nina veszi jutalomjátékául, ki egy-
szersmind ezzel vesz bucsut a kolozsváriak-
tól. Pálffy Nina — mint halljuk — Lesz-
kayhoz szerződött és a nyáron Nagyváradon
fog játszani.

— Felsült cigányok. Keserűen
tapasztalta a banda, hogy a hegedű sem
mindig egyformán fizet. Egy jókedvű pol-
gártársunk, ki nem szokott idegenkedni a
bortól és a zenétől, s kinek zsebéből nem
egy főrest muszáj káltak ki a dadék, huzá-
mos idő óta betegeskedvén, névnapját az
ágyban tölti. A „banda” mint minden éje-
ben, most is muzsikával tisztelte meg laká-
sán. A házigazda örvendett ennek s hagyta,
had muzsikálják ki magukat a régi jó idők
vidám óráira emlékeztető nemes férfiak
Midőn aztán végét vették a zenének s
az ünnepelt ágya elé járultak sok boldog
névnapot, egészséget kívánni, a házi gazda
érzékenyen köszönt meg a figyelmet s szőlt
ekképen: „Mindig meg osztottam veletek,
mindenemet, a mim volt. Pénzt, bort, va-
csozót együtt mulattunk, együtt fogyaszt-
tunk el. — Most sem akarok hozzá-
tököt roszabb lenni, mint máskor. A mit
én most iszom, azt igyatok ti is. S ha isten
a jó kívánságaitokat meghallgatja, akkor
iszunk együtt ismét majd bort is. Ezzel

mindenik cigány kezébe egy-egy félig ki-
fűszertt orvososágos füvet nyomott. A czi-
gányok sav any arczaal vonulnak közönte-
ni tovább.

— Pusztá-Szentmiklós leégé-
se, Kolozsvártól 13 km-nyire, Szamosfal-
va irányában fekvő Pusztá-Szentmiklós közsé-
ség tegnap — mint távirati tudósítások Ko-
lozsvárra hírd adták — leégett. Városi tűz-
oltóinkat a vasuti hivatal telefonon kérte a
gyors kivonulásra és az elmelek által szor-
gatott közleg támogatására. A városi tűz-
oltó fellegelője telefonon kereste meg a fő-
parancsnokot, kit otthon nem talált. A fő-
kapitányt — ki tiszt. főparancsnok is, — ke-
reste erre meg, a ki polgármesterhez utalta.
A polgármester nem volt a hivatalában és így
intézkedés nem történt. Állítólag déli 1 óra fe-
lé táviratoztak Apathidra, onnan postával P-
Sz. Miklósa, meg tudni: komoly szükség van-
é tűzoltókra? Mikor a stafféta távirattal meg-
érkezett valószínűleg már este felé lehetett
s a tűz már elvegezte a házakon, takarmá-
nyon a dolgát s választ nem küldtek. Nincs
ez rendjén. A humanizmus, az egyetelalap- és
rendszerályaegységet előírják az ily megke-
resésre a gyors kivonulást. Erre az egyetel ko-
rábbi időben szervezkedett is. Hiba, hogy
ily alkalmakra a főparancsnok helyettesítésére
valakit meg nem bíznak rögtön intézkedési
joggal. A kmonostori egyetel valószínűleg az
első hívó szóra ki vonult volna.

— Virágbazár jövedelme. A ko-
lozsvári jótékony ngygyűlet 10, 11 és 12-én
rendezett virágbazárja összesen 1771 frt 31 krt
tisztá jövedelmét hozott a humanus egyesü-
letnek. A virágokból 524 frt 93 krt, a bu-
fetből 567 frt 21 krt, belépti jegyekből 420
frt 92 krt és a sorjátékból 1059 frt 51 krt
vett be, összes kiadása pedig 809 frt 26 krt volt.

— Meghívó. Tisztelettel felkértem az
egyetemi ifjúságot, hogy a honvéd emléktün-
nepély ügyében f. hó 21-én esti 6 órakor a
joghallgatók 1. tantermében (róm. k. főgyimn.
2-ik e.) tartandó általános ifjúsági gyűlésen
minél nagyobb számmal megjelenjen szíves-
kedjék. Kolozsvár, 1893. márcz. 20. Gene-
rich Vilmos, az egyet. kör e. i. elnöke, ifj.
gr. Bánffy Miklós j. h. s. elnök, Urbanetz
Ede, orv. elnök, Mukkai István, t. j. s. e. el-
nök, Hintz Zoltán, gyógy. s. e. elnök.

— A torna-vívoda egyetnek
tegnapra hirdett évi rendes közgyűlést
nem lehetett megtartani, mert egyfelől a ta-
gok kellő száma nem volt jelen, de másfelől
és főleg azért, mert a városi hatóság részé-
ről kiküldött biztos nem jelent meg, s a vá-
rosi levéltárban őrzött doboz, mely a kisor-
solandó részjegyek számaát tartalmazza nem
volt előkeríthető, soha ezek iránt az egye-
sület választmánya 10 nappal előbb már
írásban adta be a kértet. Ezeknél fogva a
jövő vasárnap az az 1893 márcz. 26-ának d.
e. 11 órára tűzött ki, mely az alapszabá-
lyok értelmében a megjelnt tagok számára
tekintet nélkül határozni fog.

— Virágadomány. A nemrég tar-
tott virágbazár Z o b á t z Ferencz sátrai
kertész az idén is, mint rendszeren, egy egész
sátor szép virágot adományozott. A rende-
zéség külön köszönetet is mond a derék ker-
tesznek.

— Meghívó. A kolozsvári m. kir.
Ferencz József tudomány-egyetemi joghallga-
tók segélyező-egylete 1893 márcz. hó 22-én,
szórdán délután 6 órakor a jogi kar 1. sz.
termében gyűlést tart, melyre a tisztelt tag
urakat megijvük. — T á r g y s o r o z a t :
1. Az ideiglees pénztárnok beszámolója és
lemondása. 2. Uj pénztárnok választása. 3.
A IV-éd évről egy választmányi rendes és
egy póttag választása. 4. Ügyrendtartás tá-
rgyalása. 5. Indítványok és interpellációk.
Kolozsvárt, 1892. márcz. 20-án. Herepei
Iván, alelnök. Balogh Béla, titkár.

— A szépitő egyetel közgyűlése. A
kolozsvári szépitő-egylet szórdán, e hó 22-én
d. u. 4 órakor a városháza közgyűlési ter-
mében tartja meg évi rendes közgyűlést,
melyre az egyetel tagjait és az érdeklődő-
ket tisztelettel meghívja az elnökség. Haller
Rezső elnök. Fekete Béla id. titkár. A gyű-
lés tárgysorozata: 1. Választmányi jelentés a
mult évi működéséről. 2. Pénztárvizsgáló bi-
zottság jelentése. 3. Az 1893. évi munka-
program. 4. Választások. 5. Indítványok.

— Köszönetnyilvánítás. Méltó-
ságos gróf Béli Ákos intendáns ur és a
Kolozsvári kisegítő takarékpénztár tekintetes
igazgatósága a kezelésem alatt lévő kolozsa-
vári nemzeti színház nyugdíjalap gyarapításá-
ra 50—50 forintot adományoztak. Addig is
míg azt a nyugdíj alapot kezelő választmány-
nak bejelenthetem és nyilvánosságra terén fe-
jezem ki hálás köszönetemet. Kolozsvárt,
1893. márczius hó 18-án Tóth József alap-
pénztárnok.

— A kolozsvári kör ez idei utolsó
háziestélye, f. hó 18-án ritka kedélyes ha-
ngulatban folyt le, a kör saját helyiségeiben.
A jelen volt kedves és szép közönség között
ott voltak: özv. Bosánsszky, Gaál Elának,
Lázár Aurélné, Merza Lajosné, Pozsók Aran-
ka, Gaál Anna, Gaál Emma, Kunz Ágnes,
Kunz Ilona. A kellemes társaság, reggel 4
órakor, még a legkitűnőbb hangulatban volt
együtt.

— A vértanuk emléke. Emlitet-
tük, hogy Pozsonyban mozgalom indult meg
Rákza Pál pozsonyi evangélikus lelkész, 43-iki
mártir emlékének megörökítésére. E mozga-
lom — mint Nyugat. Híradó jelenti —
olyformán szélesedik ki, hogy mind a három,
Pozsonyban mártirhalált szenvedett hazait:

Rákza Pált, Mednyánszky bárót és Petőcz
alispánt dicsőítse az emlék. Legközelebb az
e-lek ügyében javaslatot terjesztenek egy a
megyei, mint a városi közgyűlés elé.

— Eljegyzés. Ifj. Otobán Nándor
m. kir. államvasuti állomás főnök Derestye-
Hétfalva e hó 16-án jegyet váltott Benel
Arthur m. kir. államvasuti főellenőr, predaei
állomásfőnök sz. kívül állományu m. kir.
honvédőrnagy leányával a kedves Melániával.

— Diákok tanulmányi-utja. A
közoktatásügyi miniszter engedélyével és tá-
mogatásával középiskolai tanulók az idén
először tesznek nagy tanulmányi utat. Csöl-
jük ez alkalomból Velence, Flórencz s főleg
Róma megismerése lesz, mely utóbira hét
napot fordítanak E tanulmányi utról Erdődi
Bela dr. tankerületi főigazgató tegnap az
utban résztvevő tanulók, tanárok és díszes
közönség előtt tartott igen tanulságos felol-
vasást a VII. kerületi áll. gimnázium rajz-
termében; ugyanerről az utról értekezett ma
Pozder Károly tanár ismertető a Rómában
megszemléltető műkinceseket; f. hó 19-én
va árnup ezt folytatni fogja és 22-én, szer-
dán befejezi Köpöcsy S. igazgató Velencz-
ről szóló előadásával.

— A második műgyetem. Meg-
irtuk annak idején, hogy a marosvásárhelyi
kereskedelmi és iparkamara Réthy Dezső
titkár indítványára fölterjesztést intézett a
kereskedelmiügyi miniszterhez egy második
műgyetemnek a magyar biradalom erdélyi
részében leendő föállítására iránt. Mint uja-
ban értesültünk, Lukács Béla a vallás- és
közoktatásügyi miniszternél melegen támo-
gatta a kamara kértését s ez utóbira kijelen-
tette, hogy mihielyt a kértetés — a budapesti
műgyetem kiépítése után — napirendre
kerül, megfontolás tárgyává teszi azokat az
okokat, a melyeket a kamara a második mű-
gyetemnek az ország részében való elhelye-
zése mellett fölserolt.

— Ferencz József király le-
mondása. A párisi Figaró nemrég tudva-
levőleg azt közölte — notandum: föntartás-
kal közölte, — hogy Ferencz József
király le akar mondani a trónról
s épen azért utazott Territetbe, mert meg
akarta beszélni ezt a tervét a királyasszony-
nyal. Persze a hír egyáltalában nem talált
hitelt. Most a Figaró maga is a leghatáro-
zottabban demantálja szenzációs kacsáját.

— Kritikus nap. Triesztből távir-
ják: A Falb által mára megjósolt kritikus
nap tényleg bekövetkezett. Egész nap rend-
kívül nagy hideg és erős szél volt.

— A Monte Carló játékbank,
Ventimigliából jelenti, hogy egy Ivanowsz-
ky nevű orosz főur Monte Carlóban egy óra
alatt 200,000 frankot nyert.

— Csehek a magyar list ellen.
Prágából jelenti, hogy az észak-nyugati
cseh-malom-szövetség közgyűlésén többben
kijelentették, hogy a magyar list elleni izga-
tás sem nem törvényes sem nem célszerű.

— A berliniek márcziusa. A
márcziusi halottak sirjára a mai évforduló
alkalmából már a korai reggel óta nagyszá-
mu korzort rendeztek el. A rendőrséget szá-
porították a helytartást végezt. A nyugalom
azonban eddig nem zavartatott meg.

Szerkesztőségi üzenetek.

Helyes-e vagy nem helyes? Erre a kér-
désre, melynek megoldását olvasóinkra biz-
tuk volt, — több felbőrlő kaptunk már igen
érdekes feleleteket. Tetszükre miatt azonban
csak holnap kezdhetjük el közlésüket.

„Alföld”-nek Arad. A kívánt közle-
ményt néhány nap múlva utnak indítjuk.

Orvosi dékáni hivatal. Helyt. A hirdet-
ményt kaptuk, de a folyamodási határidő a
dekáni hivatal főkéjében maradt. Kérjük után
küldeni.

Egy olvasó. A kolozsvári színház igaz-
gatósága a budapesti lapokban (mivel a ko-
lozsváriakat szerinte a dolog nem érdekeli-
heti) nyilatkozott már a népszínmű pályá-
zatról és abban a nyilatkozatban ki volt je-
lentve, hogy a darabok meg vannak bírálva
és már igen rövid idő alatt közlére lesz téve
az eredmény. Ezzel érje be ön is, mert töb-
bel bizony isten mi sem szolgálhatunk.

LEGUJABB.

(Az „Ellenzék” eredeti távirata.)

Országgyűlés.

Budapest, márcz. 20.

A képviselőház mai ülésén br. Bánffy
Dezső bejelentette, hogy holnapra, napirend
előtt tíz képviselő zárt ülés tartását kérte
és azt ő elrendelte.

Ezután a Polónyi — Gajary ügyet a
mentelmi bizottsághoz utasították.

Majd kihirdették a br. Atzél Béla
mandátumának megsemmisítését.

Az ellenzék a kihirdetés után br. Atzél
Bélát zajosan megjelénazte.

Ezután folytatták a kultusz-miniszteri
költségvetés tárgyalását.

Eanek kiemelkedő pontja volt Apponyi
Albert gr-nak azaz indítványa, hogy a ta-
nitók fegyelmi ügye az egyház kezéből vé-
tessek ki és adassék az állam kezébe.

Apponyi gr. ez indítványához gr Csáky
kultuszminiszter is hozzájárult.

Károlyi Gábor szólalt fel ezután. Kije-
lenti, hogy olyan súlyos váddal terhelt em-
bernek, mint Tisza Kálmán, ha van is joga,
de nem illik a hába jönni.

Elnök Károlyi Gábor grófot rendre
utasítja.

Károlyi Gábor gr. így folytatja:

Igérje meg Tisza Kálmán, hogy vissza
vonul és akkor reá vetjük a feledés pok-
róczát.

Károlyi Gábor gr. e beszéde a kormá-
ny-párt körében nagy feltűnést keltett, zárt
ülést akartak kérni, de aztán abba hagyták.

A függetlenségi párt érte- kezlete.

Bpest, márcz. 20.

A függetlenségi párt tegnapi értekez-
letén elhatározta, hogy a Gajári—Polónyi
ügyet nem engedi a személyes elintézés terére
vitetni.

Bartha Miklós állapota.

Budapest, márcz. 20.

Bartha Miklós ma a képviselőház ülésén
megjelént.

A képviselő az izgatottság következté-
ben fellépett betegségből már teljesen fel-
adult.

Tisza Lajos lemondása.

Budapest, márcz. 20.

A prágai „Politik” mai száma az As-
bóth-Tisza affairrel foglalkozva, kijelenti,
hogy az affairéből Tisza Lajos lemondása fog
bekövetkezni.

A szabadság ünnepe.

Budapest, márcz. 20.

A szabadság ünnepét a nemzeti torna-
csarnokban tartották meg és az minden te-
kintetben fényesen sikerült.

Az ünnepélyt Pázmándy Dénes nyitot-
ta meg, a ki után Horváth Ádám orsz. képi-
selő méltányolta az 1848-iki szabadság haroz
nagy és hatalmas vívmányait. Kijelenti, hogy
az új 12 pont, nem ront semmit az 1848-ki
12 pont becséből, csak azt akarja, hogy ezek
a haladkor igényeikhez képest meg bővítsé-
senek.

Papp Elek orsz. képviselő kijelenti, mi-
szerint olyan törvényt kell hozni, a mely
Rákocznak, a nagy szabadság hősnéke érde-
meit méltassa, és meg kell azt a törvényt
semmisíteni, a mely Kossuth La-
jost hontalanlanná tette.

Vibáros helyesléssel fogadták el Papp
Elek indítványát.

Ezután Szász József az általános sza-
vazat jog mellett beszélt és azt követeli. So-
cialis elvel vannak, de azok nem ellenkez-
nek a hazafisággal.

Visontai Soma orsz. képviselő után gr.
Károlyi Gábor nagy derűség közt éles sar-
kaszmussal jellemezte Tisza a Kálmán ravasz-
ságot, melylyel az országot leigázta. Kijelen-
tette, hogy a házbán ismételtelen fel fog szol-
lalni az általános szavazat jog mellett.

Végül nagy lelkesedéssel fogadták el
a 12 pontot.

A szépen sikerült ünnep végén távira-
tot küldtek Kossuth Lajosnak, mely e rend-
kívül érdekes szavakkal végződik:

„Te nem haragszol, mi téged
szeretünk!”

A csodálatos szabó.

Budapest, márcz. 20.

Manheimban Dowe német szabó egy
olyan katonai egyenruhát talált fel a melyet
a golyó nem fog.

(Nem hisztük, hogy a derék szabó ezt
a ruhát önmagán ki merné próbálni. Szerk.)

Felolós szerkesztő:

BARTHA MIKLÓS.

Segéd-szerkesztő és kiadólaptulajdonos:

MAGYARY MIHÁLY.

Nyiltér-*)

Nyilatkozat.

E lapok folyó évi 50. sz.-ban Lobstein
S. aláírásával megjelnt nyiltéri közlemény-
nek

H i r d e t é s e k.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szíves tudomására hozni, hogy raktáromat a tavaszi és nyári időnyre

A LEGUJABB ÁRUKKAL TELJESEN ELLÁTTAM,

s kérem az eddig tapasztalt pártfogás és bizalommal engem továbbra is megajándékozni, a melyet **jó árak, solid árak és pontos kiszolgálás** által igyekezni fogok a jövőben is kiérdemelni.

Egyidejűleg felkérem az igen tisztelt vidéki közönséget, különösen pedig azon t. vevőimet, kiknek az eddigi "KIRÁLY és CSÁSZÁR" céggel voltak összeköttetései s ebből kifolyólag a régi cégnél kötelezettségei volnának, hogy minden erre vonatkozó leveleit, — miután ezen üzlet egyedüli tulajdonosa lettem, — tisztán csak nevemre címmezni kegyeskedjenek.

Kolozvárt, 1893. márcz. hó.

Teljes tisztelettel:

KIRÁLY SYULA, Kolozvárt,
ezelött

KIRÁLY és CSÁSZÁR.

286. (1—3)

Finom, Genre-szerű könnyű Fűzők,

tartásan készítő.

Alkalmas és kényelmes Speczialis szabás:

Kövérek, Gyenge mellűek és Ferde nővéseknek.

Emlő fűzők, Egyenes tartók

felelttek és gyermekeknek,

Szakszerű és gondos kivitelben.

Bischoff Katalin fűző-műtermében,

Kolozvár, Sétatér-utca 5. sz.

Számos elismertetés!

243. (7—20)

Gyönyörű minták magánvevők részére ingyen és bérmentve. — Tartalomdús mintakönyvek szabók számára bérmentlenül.

Nem adok minden méternél 2 és fél vagy 3 és fél frtnyi engedményt, sem ajándékokat a szabóknak, mint a konkurrens cégek teszik, az én áram szabott és netto árak, hogy magánvevőim olcsón és jól vásárolhassanak. — Övöm a t. közönséget a konkurrens cégek keltő áremegemléseivel.

Öltözetekre való kelmék.

Peruvia és doting a magas ólerus számára, szabályszerű kelmék a cs. és kir. hivatalnok, veterán, tűzoltó, tornász, cseléd egyenruhára, teke és játékszitalokra való posztó, loden vízmentes kelmék, vadászakabátokra, meső kelmék, utazó paladók 4—14 frtig. — A ki jutányos, becsületes, tartós, tiszta gyapjú posztókat, nem pedig a mindenfelől kínálatott s a szabó fáradságára s költségére nem érdemes olcsó rongyokat akar vásárolni, az forduljon

STIKAROFSKY JÁNOSHOZ BRÜNNBEN,
(Ausztria Manchesterre). Állandó posztóraktár fél millió értéken felül.

Hogy üzletem nagyságát és versenyképességét kimutassam, kijelentem, hogy Európa legnagyobb posztókvitelét, a kamgarn szöveteit, szahó és könyvkötő kelmék gyártását kezemből egyesítettem. Hogy ezekről a n. é. közönség meggyőződhesse, meghívom nagy helyiségem megtekintésére, melyekben 150 embert foglalkoztatok.

Széküldés csak utánvétellel. — Levelezés magyar, német, cseh, lengyel, olasz és francia nyelven. 180 (12—24)

Öt kis kötvény (Nem ontinák.)

Kötvény	Kiállítás	Összeg	Nyeremény szaporulat	Kifizetett 1892 ben
1981 sz.	1845-ben,	1000 dollár,	1306 dollár,	2306 dollár,
11553	1853-ban,	1000	888	1888
13345	1854-ben,	1000	1128	2128
14561	1855-ben,	1000	928	1928
20348	1858-ban,	1000	992	1992
		5000 dollár,	5242 dollár,	10242 dollár.

Ezek szerint a „MUTUAL” az eredeti biztosított összegnek több mint kétszeresét fizette ki biztosítottainak.

„The Mutual”

Biztosítási alapja 907 millió frank.

Erdélyrészi vezérigynökség: Kolozvárt.

Ideiglenes iroda: Központi szálloda.

166 (8—10)

Uj női- és férfi-divat üzlet!

Ezenel van szerencsém a n. é. közönségnek szíves tudomására adni, hogy közös megegyezés folytán a

Tamási és Voith társas cégből kiléptem

és az itteni piacon (főter 13. sz. alatt) a volt **Potoczky Ottó**-féle üzlethelyiségben egy

Női- és férfi-divat kereskedést

nyitottam és azt a legmagasabb igényeknek is megfelelően berendezve:

VOITH MIKLÓS

törvényesen bejegyzett cégem alatt — az eddig általam követett solid alapon — tovább vezetni fogom.

Raktáromon dús választékban található újonnan érkezett:

Női divat-kelmék, különböző ruha-diszek, miederek, csipkék, nap- és eső-ernyők, valódi Richter-féle rumburgi vásznak, Chiffonok, függöny és madracz Gradlik, csipke függönyök, paplanok, pokróczok, szőnyegek, ruha- és díszítő selymek, bársonyok, bel- és külföldi **Férfi ruha-kelmék,** férfi- és női szabó-kellékek és még sok itt elő nem sorolható hasznos cikk.

Törekvésem ezennel is oda fog irányulni, hogy nagyra becsült vevőimet a legelőnyösebb árak mellett, pontos kiszolgálásban részesíthessem.

Egyidejűleg fogadják az eddig irántam tanúsított szíves bizalmukért hálás köszönetemet és vagyok további becses pártfogásukat kérve

kiváló tisztelettel:

VOITH MIKLÓS.

285. (1—x)

„THE GRESHAM”

életbiztosító társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

Budapest, Ferencz-

József-tér 5.—6.

a társaság házában.

Ausztriai fiók:

Bécs, Giselastrasse 1.

szám alatt

a társaság házában.

A társaság vagyona 1891. június 30-án Frk. 117,550.797—

Evi bevétel biztosítások és kamatból

1891. június hó 30-án „ 20,725.259—

Kifizetések biztosítási és járadéki szer-

ződések s visszavásárlások stb. után

a társaság fennállása óta (1848.) „ 249,311.449—

A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő

alatt a társaságnál „ 61,372.000—

értékig nyújtattak be ajánlatok, mi

által a társaság fennállása óta be-

nyújtott ajánlatok összértéke „ 1,728,184.555—

értékre megy. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, me-

lyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá aján-

latokkal, díjmentesen szolgálnak Erdély minden nagyobb

városában az ügynök urak és az **erdélyi vezérigynökség** Kolozvárt, belszen-utca 5., 7. sz.

53. (22—x)

MATUTSEK JÓZSEF

— 27. év óta fennálló —

férfi-, női- és gyermek cipész-üzletét

és raktárát áttette

Főter 32. szám alá,

a volt HUTFLESZ-féle üzlethelyiségbe.

Megrendelések beküldött mérték vagy lábbel minta után a legjobb anyagból és divat szerint, lehetőleg gyorsan teljesíttetnek.

17. (31—x)

BRASSÓI

PORTLAND CEMENT-GYÁR

BRASSÓ (Erdély.)

Ajánl legkitünőbb minőségű

portland cementet

bármely vasúti állomáshoz szállítva

nagyon olcsó árban.

251. (5—10)

Lakodalmi és bál meghívók.

Divatos eljegyzési jegyek.

Női és férfi tánczrendek.

Rajz után készült plakátok.

Részvények és záloglevelek.

Műsorok és jelentések.

Névjegyek 25 különböző írásminta szerint.

Napilapok és folyóiratok.

Fűzetek és könyvek.

Rovatos ívek, hatósági nyomtatványok.

Fekete és színes falragaszok.

Körlevelek és számlák

— Izléses kiállításban, olcsó árban —

KÖZMŰVELŐDÉS

IRODALMI ÉS MŰNYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG,

Telefon szám 6. **KOLOZSVÁRT.** Telefon szám 6.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan.

13. (26—x)

ALAPITTA-
JÓZSEF főherczeg
udvari

TOTT 1858-BAN.
Ő cs. és kir. Fenségo
szállítója.

WALSER FERENCZ

I-só magyar

gép- és tűzoltó-szerek

gyára,

HARANG- és ÉRCZÖNTŐDÉJE

Kolozvárt, Belmónostor-utca 12.

Elvállal

Vízvezetők és Csatornázások

berendezését, városok és magánok részére.

KÖZ- és MAG NFÜRDÖK

felszerelésére.

Villámhárítók felállítására.

Szállít

Vont vas csöveket

Öntött vas csöveket,

zománcszott

kőagyagcsöveket

csatornázásokhoz.

LÉGSZESZ

és

SZELLŐZTETÉSI

berendezéseket.

Képes árjegyzékek és rész-

letes költségvetések díjment-

esen küldetnek.

146. (21—x)

Elvállal

mindennemű

vizi munkát.

Szállít és készít

Kútszivattyukat.

Tüzi és kerti

fecskeendőket,

sztalgatan ürszökeket

stb. stb.

A javító-műhelyben minden ja-

vitás elvállalatik.

Képes árjegyzékek és rész-

letes költségvetések díjment-

esen küldetnek.